

Seletuskiri

Vabariigi Valitsuse korralduse „Alkohoolse joogi jaemüügi õiguse peatamine riigis tervikuna ajavahemikus kella 22.00 kuni 10.00“ juurde

Sissejuhatus

Vabariigi Valitsus kehtestas 12. märtsi 2020. a korraldusega nr 76 Eestis eriolukorra, mis kestab 17. maini 2020. a. Avaliku korra tagamise huvides peatas Vabariigi Valitsus 17. märtsil 2020. a korraldusega nr 80 eriolukorra ajaks alkohoolse joogi jaemüügi õigus riigis tervikuna ajavahemikus kella 22.00 kuni 10.00. Eelnõu eesmärk on ennetada ja tõkestada COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse SARS-CoV-2 levikut. Eriolukorra lõppedes on endiselt oht viiruse edasiseks levikuks. Kuna alkoholi tarvitamine muudab inimese käitumist, sh vähendades ohutaju, soodustades riskikäitumist ning pikendades siseruumides viibimise aega, mis võib suurendada viiruse levikut, siis on põhjendatud, et eriolukorra ajal kehtestatud piirang jätkub ka pärast eriolukorra lõppu. Võrreldes seni kehtinud korraldusega sisulisi muudatusi ei tehta ja alkohoolse joogi jaemüügil jätkub senine kord.

Korralduse eelnõu on koostanud Sotsiaalministeeriumi ja Riigikantslei ametnikud.

Selgitused eelnõu kohta

Jaemüük on alkoholiseaduse (edaspidi AS) § 3 lõike 1 punkti 5 kohaselt alkoholi müügiks pakkumine, müük või mis tahes võlaõigusliku lepingu sõlmimine või mis tahes õiguslikul alusel majandustegevuse raames kättesaadavaks tegemine või üleandmine tarbijale tarbijakaitseseaduse tähenduses.

AS sätestab loetelu müügikohtadest, kus alkohoolse joogi jaemüük on lubatud, nt kauplused, toitlustusettevõtted, majutusettevõtted, sõitjateveo teenuse osutamisel kasutatav vee- või õhusõiduk jm (§ 40 lg 1).

Alkohoolse joogi jaemüük kella 22.00-st kuni 10.00-ni on juba praegu AS § 40 lg 1¹ alusel keelatud. Nimetatud keeld kehtib ka toitlustusettevõttest alkohoolse joogi kaasamüügile (AS § 40 lg 2 teine lause). Samas toitlustusettevõtetes alkohoolse joogi jaemüügile kohapeal tarbimiseks öisel ajal AS piiranguid ei sea (AS § 40 lg 2).

AS § 36 lõike 1 punkt 1 lubab avaliku korra tagamise huvides Vabariigi Valitsusel peatada alkohoolse joogi jaemüügi õigus riigis tervikuna. Korraldusega piiratakse riigis tervikuna alkohoolse joogi jaemüüki kõigis müügikohtades, sh toitlustusettevõtetes alkohoolse joogi jaemüüki kohapeal tarbimiseks ajavahemikul kella 22.00-st kuni 10.00-ni. Piirangut ei kohaldata rahvusvahelisel reisijateveol kasutatava vee- või õhusõiduki pardal ning rahvusvahelise lennujaama ja sadama julgestuspiirangu alal asuvale müügikohale.

Kehtestatavate piirangute eesmärk on maandada haiguse leviku riske. Piirangute kehtestamise lähtekohaks on Terviseameti juhised, mille järgi on koroonaviiruse SARS-CoV-2 põhjustatav COVID-19 haigus nakkushaigus, mis levib inimeselt inimesele piisknakkuse kaudu, peamiselt lähikokkupuutel nakkusohtriku inimesega, kellel on iseloomulikud sümptomid. See tähendab, et

viirust on võimalik saada nakatunud inimesega lähikontaktis olles, mh kasutades samu toidu- või jooginõusid, või saastunud käte ning tihti kasutatavate puutepindade kaudu. Rahvarohketes kohtades on viiruse leviku risk endiselt väga suur. Alkoholi tarvitamine muudab inimese käitumist ning käitumisjuhiste järgimata jätmise tõenäosust. Alkoholi tarbimisega väheneb ohutaju, sh võõraste isikutega suhtlemisel ja distantseinõude hoidmisel, ning suureneb riskikäitumine, sh viiruse levikut soodustav käte pesu või desinfitseerimissoovituste eiramine, samade toidu- ja jooginõude kasutamine jne. Samuti suurendab alkoholi müügi lubamine kinnistes ruumides (toitlustus- jmt asutused) seal pikemat aega viibimist. Seetõttu on proportsionaalne jätkata alkoholi müügi piiranguga öisel ajal, et vähendada isikute liikumist ja koosviibimist ning viiruse leviku suurenemise tõenäosust. Piirang on vajalik inimeste elu ja tervise ning ülekaaluka avaliku huvi kaitseks, et tõkestada COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse SARS-CoV-2 levikut.

Piirangu kehtestamine on vajalik muu hulgas selleks, et välistada võimalikke alkoholi liigtarbimise juhtusid, mis võivad põhjustada inimestele tervisekahju, erinevate süütegude toimepanemist, joobes juhtimisega seonduvaid liiklusõnnetusi jms. Selliselt on Politsei- ja Priivalveametil, Päästeametil ja kiirabil ning haiglatel võimalik kasutada oma ressursse eelkõige viiruse levikust tulenevate olukordade lahendamiseks vajalikeks tegevusteks.

Seatav piirang riivab teataval määral ettevõtlusvabadusõiguse kaitseala, kuid on arvestades kehtivat olukorda vajalik, proportsionaalne ja kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega (edaspidi PS). Piirangu kehtestamisel on analüüsitud nii majanduslike (ettevõtjate) huvide kui ka sotsiaalsete huvide, põhiseaduslike väärtuste (sh inimeste tervise kaitse, avaliku korra ja turvalisuse tagamine) ja isikute põhiseaduslike õiguste tasakaalustamise vajadust.

PS § 11 kohaselt tohib õigusi ja vabadusi piirata ainult kooskõlas PS-ga. Need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratud õiguste ja vabaduste olemust. Proportsionaalsuse põhimõtte tuleneb PS § 11 lausest 2, mille kohaselt õiguste ja vabaduste piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud. Praegusel juhul on piirangu seadmine üldistes huvides ja see seatakse üle riigi, mis tähendab, et kõik ettevõtjad ja üksikisikud, keda piirangu kehtestamine puudutab, on samasuguses olukorras ning kedagi ei kohelda erinevalt.

PS § 31 kohaselt on Eesti kodanikel õigus tegelda ettevõtlusega ning koonduda tulundusühingutesse ja -liitudesse. Seadus võib sätestada selle õiguse kasutamise tingimused ja korra. Ettevõtlusvabaduse kui vabadusõiguse kaitseala on riivatud, kui avalik võim mõjutab seda vabadust ebasoodsalt. Alkohoolse joogi jaemüügi piiramine on ettevõtlusvabadusse sekkumine ja ebasoodne mõju. PS § 31 teine lause annab seadusandjale volituse põhiõiguse – ettevõtlusvabadusõiguse piiramiseks AS-ga. Arvestades, et selle vabaduse piiramiseks on alus seaduses ning legitiimne ja põhjendatud olukord, mis tuleneb avalikust huvist ning teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse vajadusest, on sellise piirangu seadmine õiguspärane.

Alkohoolse joogi kättesaadavuse vähendamise eesmärki ei ole võimalik saavutada tõhusalt muul viisil. Vahendit, mis piiraks küll samavõrd alkohoolse joogi kättesaadavust, kuid piiraks vähem ettevõtjate õigusi, ei ole. Seetõttu on Vabariigi Valitsusel vaja kehtestada kõnesolev piirang.

AS § 36 lõike 2 kohaselt tuleb alkohoolse joogi jaemüügi õiguse peatamisel riigis, maakonnas või kohaliku omavalitsuse haldusterritooriumil tervikuna teavitada alkohoolse joogi jaemüügi õigust omavat isikut sellest viivitamata massiteabevahendite kaudu. Seetõttu nähakse korralduse punktis 3 ette kohustus massiteabevahendite valdajatel avaldada korraldus viivitamata.

Riiklikku järelevalvet alkohoolse joogi jaemüügiga seonduvate nõuete täitmise ning alkohoolse joogi tarbimise piirangute järgimise üle teostab oma haldusterritooriumil valla- või linnavalitsus, kes võib AS-s sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada korrakaitseaduse §-des 30, 31, 32, 49, 50, 51 ja 52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras.

Alkohoolse joogi jaemüügil kehtivate piirangute ja keeldude rikkumine (AS § 65) on karistatav väärteo korras. Alkohoolse joogi jaemüügil kehtivate piirangute või keeldude rikkumise eest, kui puuduvad mõne teise AS 5. peatükis nimetatud väärteo tunnused, karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, karistatakse rahatrahviga kuni 5000 eurot.

Korralduse jõustumine

Korraldus jõustub 18. mail 2020. a ja kehtib kuni 1. juulini 2020. a. Praeguse korraldusega kehtestatakse inimeste elu ja tervise ning ülekaaluka avaliku huvi kaitseks meede, mis on hädavajalik avaliku korra tagamiseks viiruse leviku tõkestamiseks.

Korraldust saab vaidlustada esitades haldusmenetluse seaduses ette nähtud korras vaide 30 päeva jooksul arvates päevast, millal korraldusest teada saadi või oleks pidanud teada saama. Samuti saab korraldust vaidlustada esitades halduskohtule kaebuse halduskohtumenetluse seadustikus ette nähtud korras 30 päeva jooksul arvates korralduse teatavaks tegemisest.